

ประโยค ป.ธ. ๓
สัมพันธ์ไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๘

ราชา เตนหิ คจฺฉณ นครํ อาทิตฺตฺวาติ อาท ๑ เต นครวีถีสฺส ปสฺสธ สมณานํ
 สกฺยปฺตฺตฺติยานํ กมฺมฺนฺตฺติอาทินิ วตฺวา ปฺน รมฺญเณ นิเวสนทฺวารํ อคฺมํสฺส ๑ ราชา สฺนุทฺริยา สรีรํ
 อามกฺสฺสาเน อฏฺฐกํ อาโรเปตฺวา รกฺษาเปสิ ๑ สฺวาทฺตฺติวาสิโน จเปตฺวา อริยสฺวเก เสสา
 เยภฺยเยน ปสฺสธ สมณานํ สกฺยปฺตฺตฺติยานํ กมฺมฺนฺตฺติอาทินิ วตฺวา อนฺโตนคเรปิ พหฺนคเรปิ
 อรณฺเบสฺสปี ภิภฺชฺ อุกโกสนฺตฺวา วิจฺรณฺติ ๑ ภิภฺชฺ ตํ ปวตฺตฺตี ตตฺถาคตฺสฺส อาโรเจสฺส ๑ สตฺถา เตนหิ
 ตฺมฺเทปิ เต มนฺุสฺเส เอวํ ปฏฺิใจเทถาติ วตฺวา อิมํ คาถมาท

อฏฺฐวาที นิริยํ อุเปติ
 โย วาปิ กตฺวา น กโรมิจฺจาท
 อุโภปิ เต เปจฺจ สฺมา ภวนฺติ
 นิหีนกมฺมา มนฺุชา ปฺรตฺถาติ ๑

ตตฺถ อฏฺฐวาทีติ ปฺรสฺส ทฺโถสํ อทิสฺวา ว มฺุสฺวาทํ กตฺวา ตฺจฺเจเนน ปฺรํ
 อพฺภาจิกฺขนฺุโต ๑ กตฺวาติ โย วา ปน ปาปกมฺมํ กตฺวา นานํ เอตํ กโรมิติ อาท ๑ เปจฺจ
 สฺมา ภวนฺตีติ เต อุโภปิ ชนา ปฺรโลกํ คนฺุตฺวา นิริยํ อุปคฺมเนน คติยา สฺมา ภวนฺติ ๑
 คติเยว เนสํ ปฺริจฺฉินฺนา อายุ ปน เนสํ น ปฺริจฺฉินฺนํ พหุํ ทิ ปาปกมฺมํ กตฺวา จิรํ นิริเย
 ปจฺจนฺติ, ปฺริตตํ กตฺวา อปฺปมตฺตกเมว กาลํ ยสฺมา ปน เตสํ อุภินฺหนี ลามกเมว กมฺมํ เตน
 วตฺตํ นิหีนกมฺมา มนฺุชา ปฺรตฺถาติ ๑ ปฺรตฺถาติ ปทสฺส ปน ปฺรโต เปจฺจปเทน สฺมฺพนฺุโร ๑
 เปจฺจ ปฺรตฺถ อิติ คนฺุตฺวา เต นิหีนกมฺมา ปฺรโลเก สฺมา ภวนฺตีติ อตฺถโ ๑ (ธมฺมปทฺฐกถาย
 สตฺตโม ภาโค / หน้า ๑๒๑)

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ สัมพันธ์ไทย

ราชา สยกตดา ใน อาท ๑ อาชยาตบท กตตุวจาก เตนหิ คัพท์ วิภตติปฏิรูปก
ตุมุเท สยกตดา ใน คจฉถ และ อาหิณฑถท กิริยาสองบท อาชยาตบท กตตุวจาก นคร
อจจนตส์โยค ใน อาหิณฑถท อิติ คัพท์ อาการ ใน อาท ๑ เต วิเสสน ของ ตติถยา ๑
สยกตดา ใน อคมंस ๑ อาชยาตบท กตตุวจาก นครวีถีส อาธาร ใน วตวา ตุมเท สยกตดา
ใน ปสฺสถ ๑ อาชยาตบท กตตุวจาก สมณานํ สามีสมฺพนฺธ ใน กมฺมํ สกฺยปฺตติยานํ วิเสสน
ของ สมณานํ กมฺมํ อวฺตตกมฺม ใน ปสฺสถ อิติ คัพท์ สรูป ใน อาทีนํ วจนานํ อาทีนํ
วิเสสน ของ วจนานํ ๑ อวฺตตกมฺม ใน วตวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อคมंस ปฺน
กิริยาวิเสสน ใน อคมंस รมฺญเณ สามีสมฺพนฺธ ใน นิเวสนทวารํ ๑ สมฺปาปฺณิยกมฺม ใน
อคมंस ๑

ราชา เหตุกตดา ใน รกฺขาเปลิ ราชปฺริเส การิตกมฺม ใน รกฺขาเปลิ ๑ อาชยาตบท
เหตุกตตุวจาก สฺนฺหฺริยา สามีสมฺพนฺธ ใน สรีรํ ๑ อวฺตตกมฺม ใน อาโรเปตวา อามกสฺसान
อาธาร ใน อาโรเปตวา อฏฺฏกํ สมฺปาปฺณิยกมฺม ใน อาโรเปตวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยา ใน
รกฺขาเปลิ ๑

สาวตฺถิวาสินี กิถิ เสสา กิถิ วิเสสน ของ ชนา ๑ สยกตดา ใน วิจรนฺติ ๑
อาชยาตบท กตตุวจาก จเปตวา วิเสสน ของ เสสา ชนา อริยสาวเก อวฺตตกมฺม ใน จเปตวา
เยภฺยเยน* กิริยาวิเสสน ใน วตวา ตุมเท สยกตดา ใน ปสฺสถ ๑ อาชยาตบท กตตุวจาก
สมณานํ สามีสมฺพนฺธ ใน กมฺมํ สกฺยปฺตติยานํ วิเสสน ของ สมณานํ กมฺมํ อวฺตตกมฺม ใน
ปสฺสถ อิติ คัพท์ สรูป ใน อาทีนํ วจนานํ อาทีนํ วิเสสน ของ วจนานํ ๑ อวฺตตกมฺม ใน
วตวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยา ใน วิจรนฺติ อนุโตนฺคเร กิถิ พหฺนฺคเร กิถิ อรณฺเณสฺ กิถิ วิสยาธาร
ใน วิจรนฺติ ปิ^๑ สาม คัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ อนุโตนฺคเร พหฺนฺคเร และ อรณฺเณสฺ ภิกฺขุ
อวฺตตกมฺม ใน อกฺโกสนฺดา ๑ อพฺนฺนฺตรกิริยา ใน วิจรนฺติ ๑

* ตติยวิเสสน ก็ได้

^๑ ปี คัพท์ ปทสมฺจยตฺถ ก็ได้

ภิกขุ สยगतตา ใน อาโรเจสุ์ ๆ อาชยาตบถ กตตุวาจก ตํ วิเสสน ของ ปวตตี ๆ
 อวุตตกมม ใน อาโรเจสุ์ ตถาคตสฺส สมฺปทาน ใน อาโรเจสุ์ ๆ สตุถา สยगतตา ใน อาท ๆ
 อาชยาตบถ กตตุวาจก เตนที ศัพท์ วิถตติปฏิรูปก ตุมเท สยगतตา ใน ปฏโจเทถ ๆ
 อาชยาตบถ กตตุวาจก ปี ศัพท์ อเปกขตถ เข้ากับ ตุมเท เต วิเสสน ของ มนุสฺเส ๆ
 อวุตตกมม ใน ปฏโจเทถ เอวํ กิริยาวิเสสน ใน ปฏโจเทถ อิติ ศัพท์ อาการ ใน วตฺวา ๆ
 ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาท อิมํ วิเสสน ของ คาทํ ๆ อวุตตกมม ใน อาท

อภูตวาทิ วิเสสน ของ ปุคฺคโล ๆ สยगतตา ใน อุเปติ ๆ
 อาชยาตบถ กตตุวาจก นิริยํ อวุตตกมม ใน อุเปติ วา ศัพท์
 อปรนัย โย วิเสสน ของ ปุคฺคโล ๆ สยगतตา ใน อาท ๆ
 อาชยาตบถ กตตุวาจก ปี ศัพท์ ปทปฺรณ ปาปกมฺม อวุตตกมม
 ใน กตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาท อหํ สยगतตา ใน น
 กโรมิ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน กโรมิ ๆ อาชยาตบถ กตตุวาจก
 อิติ ศัพท์ อาการ ใน อาท อุโม กิติ เต กิติ นิหีนกมฺมา กิติ
 มนุชา กิติ วิเสสน ของ ชนา ๆ สยगतตา ใน ภาวนติ ๆ อาชยาตบถ
 กตตุวาจก ปี ศัพท์ อเปกขตถ เข้ากับ อุโม เปจฺจ ปุพฺพกาล-
 กิริยา ใน ภาวนติ สภา วิกตีกตฺตา ใน ภาวนติ ปฺรตถ วิเสสน
 ของ โลกเก ๆ อาการ ใน เปจฺจ อิติ ศัพท์ สรูป ใน อิมํ คาทํ ๆ

ตตถ วิเสสน ของ ปทสฺสุ ๆ นิหฺธารณ ใน ปทสฺส อภูตวาทิ สรูป ใน อิติ ๆ ศัพท์
 สรูป ใน ปทสฺส ๆ นิหฺธารณีย และ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺโต ปฺรสฺส วิเสสน ของ ปุคฺคลสฺส ๆ
 สามีสมฺพนฺธ ใน โทสํ ๆ อวุตตกมม ใน อทิสฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน กตฺวา ว ศัพท์
 อวธารณ เข้ากับ อทิสฺวา มุสฺวาทํ อวุตตกมม ใน กตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อพฺพากิจฺจฺนโต
 ตฺจฺเจณ วิเสสน ของ วจเนน ๆ กรณ ใน อพฺพากิจฺจฺนโต ปรี วิเสสน ของ ปุคฺคลํ ๆ
 อวุตตกมม ใน อพฺพากิจฺจฺนโต ๆ วิเสสน ของ ปุคฺคโล อิติ ศัพท์ สรูป ใน อตฺโต ๆ
 ลิงคตถ ๆ

กตฺวา สรูป ใน อิติ ๆ ศัพท์ อาทยตถ ใน ปทสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺโต ปน
 ศัพท์ วากยารมฺภา วา ศัพท์ อปรนัย โย วิเสสน ของ ปุคฺคโล ๆ สยगतตา ใน อาท ๆ
 อาชยาตบถ กตตุวาจก ปาปกมฺม อวุตตกมม ใน กตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อาท อหํ

สยกตตฺตา ใน น กโรมิ น คัพฺพํ ปฏฺิเสธ ใน กโรมิ ๆ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจกฺ เอตํ วิเสสน
 ของ ปาปกมฺมํ ๆ อวฺตตกมฺม ใน น กโรมิ อิติ คัพฺพํ อากฺาร ใน อาท อิติ คัพฺพํ สฺรูป ใน
 อตฺโถ ๆ ลิงฺคตฺถ ๑

เปจฺจ สฺมา ภวนฺติ สฺรูป ใน อิติ ๆ คัพฺพํ สฺรูป ใน ปทานํ ๆ สามีสฺมพฺนฺธ ใน
 อตฺโถ ชนา สยกตตฺตา ใน ภวนฺติ ๆ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจกฺ เต กิตี อฺโภา กิตี วิเสสน ของ
 ชนา ปี คัพฺพํ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ อฺโภา ปรโลกํ สฺมปาปฺนฺนิยกมฺม ใน คนฺตฺวา ๆ
 ปุพฺพกาลกิรฺริยา ใน ภวนฺติ นฺริยํ อวฺตตกมฺม ใน อฺปคฺมเนน ๆ เหตุ ใน สฺมา คตฺติยา
 ตตฺติยาวิเสสน ใน สฺมา ๆ วิกตฺติกตฺตา ใน ภวนฺติ อิติ คัพฺพํ สฺรูป ใน อตฺโถ ๆ ลิงฺคตฺถ ๑

คตฺติ วฺตตกมฺม ใน ปรฺิจฉินฺนา พุทฺธวณฺเนน อนภฺิหิตกตฺตา ใน ปรฺิจฉินฺนา ๆ
 กิตฺบฺท กมฺมวากฺก เอว คัพฺพํ อวฺชารณ เข้ากับ คตฺติ เนสํ วิเสสน ของ ชนानํ ๆ
 สามีสฺมพฺนฺธ ใน คตฺติ ปน คัพฺพํ ปกฺขนฺตรโชตกฺ อายุ วฺตตกมฺม ใน น ปรฺิจฉินฺนํ
 พุทฺธวณฺเนน อนภฺิหิตกตฺตา ใน น ปรฺิจฉินฺนํ น คัพฺพํ ปฏฺิเสธ ใน ปรฺิจฉินฺนํ ๆ กิตฺบฺท
 กมฺมวากฺก เนสํ วิเสสน ของ ชนานํ ๆ สามีสฺมพฺนฺธ ใน อายุ หิ คัพฺพํ เหตุโชตกฺ ชนา
 สยกตตฺตา ใน ปจฺจนฺติ* ๆ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจกฺ พุํ วิเสสน ของ ปาปกมฺมํ ๆ อวฺตตกมฺม
 ใน กตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิรฺริยา ใน ปจฺจนฺติ จิรํ กิรฺริยาวิเสสน ใน ปจฺจนฺติ นฺริเย วิสยาชาร ใน
 ปจฺจนฺติ ชนา สยกตตฺตา ใน ปจฺจนฺติ* ๆ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจกฺ ปรฺิตตํ วิเสสน ของ
 ปาปกมฺมํ ๆ อวฺตตกมฺม ใน กตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิรฺริยา ใน ปจฺจนฺติ อฺปฺปมตฺตกํ วิเสสน
 ของ กาลํ เอว คัพฺพํ อวฺชารณ เข้ากับ อฺปฺปมตฺตกํ กาลํ
 อจฺจนฺตสโยค ใน ปจฺจนฺติ นฺริเย วิสยาชาร ใน ปจฺจนฺติ ๑

ปน คัพฺพํ วากฺยารมฺภ กมฺมํ สยกตตฺตา ใน โหติ ๆ อาชฺยตบฺท กตฺตฺวาจกฺ ยสฺมา
 กิรฺริยาปรามาสฺ เตสํ กิตี อฺภินฺนํ กิตี วิเสสน ของ ชนานํ ๆ สามีสฺมพฺนฺธ ใน กมฺมํ ปี
 คัพฺพํ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ อฺภินฺนํ ลามกํ วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ เอวคัพฺพํ อวฺชารณ เข้ากับ
 ลามกํ วจฺนํ วฺตตกมฺม ใน วฺตตํ สตฺถารา อนภฺิหิตกตฺตา ใน วฺตตํ ๆ กิตฺบฺท กมฺมวากฺก
 เตน วิเสสน ของ การณฺเนน ๆ เหตุ ใน วฺตตํ นฺิทินกมฺมา มนฺุชา ปรตฺถ สฺรูป ใน อิติ ๆ
 คัพฺพํ สฺรูป ใน วจฺนํ ๑

* ปจฺจนฺติ ปจฺ ชาติ ปาก= หุง, ต้ม, สุก, ไหม้, ย บั้จจัย + อนฺติ ปจฺ ชาติ เป็นชาติ ๒๐ คณะ คือ ภูวาทิคณะ (สกัสมฺมชาติ) มีรูปเป็น
 ปจฺจติ, ปจฺจนฺติ และ ทิวาทิคณะ(อภักมฺมชาติ) มีรูปเป็น ปจฺจติ, ปจฺจนฺติ เป็น กตฺตฺวาจกฺ ตูอธิบายโดยพิสดาร ใน สัทฺถนํตี
 ชาติมาลา ฉบับแปล หน้า ๔๖-๕๐๑, ๕๑๖-๕๑๗.

ปน คัพพ์ วาถยามุมภ สมฺพนฺธ วุตตกมฺม ใน เวทิตพฺโพ ปณฺทิตน อนภิตกตฺตา
 ใน เวทิตพฺโพ ๆ กิตบถ กมฺมวจาก ปรตฺถ สฺรูป ใน อิติ ๆ คัพพ์ สฺรูป ใน ปทสฺส ๆ
 ภาวาทิสมฺพนฺธ ใน สมฺพนฺธ ปรโต ตติยาวิเสสน ใน เปจฺจปเทน ๆ สหตฺถตติยา ใน
 สมฺพนฺธ ฯ

อตฺถอ วุตตกมฺม ใน เวทิตพฺโพ ปณฺทิตน อนภิตกตฺตา ใน เวทิตพฺโพ ๆ กิตบถ
 กมฺมวจาก เต กิตฺติ นินฺนิกมฺมา กิตฺติ วิเสสน ของ ชนา ๆ สยกตฺตา ใน ภาวนฺติ ๆ อาชฺยาตบถ
 กตฺตวจาก เปจฺจ กิตฺติ คนฺตฺวา กิตฺติ ปุพฺพกาลกิริยา ใน ภาวนฺติ ปรตฺถ วิเสสน ของ โลก ๆ
 อาธาร ใน เปจฺจ อิตฺ วิเสสน ของ โลกโต ๆ อปาทน ใน คนฺตฺวา เปจฺจ ปรตฺถ วิวริย ใน
 อิตฺ คนฺตฺวา ๆ วิวรณ ปรโลก อาธาร ใน ภาวนฺติ สฺมา วิกตฺกตฺตา ใน ภาวนฺติ อิติ คัพพ์
 สฺรูป ใน อตฺถอ ฯ

พระราชปริยัติโมลี เขมสรโณ วัดพระงาม จ.นครปฐม
 สนามหลวงแผนกบาลี

สัมพันธ์.
 ตรวจแก้.